

Čtenářské kluby

První dopis v lahvi

Pravidelná metodická podpora projektu Školní čtenářské kluby – brána ke vzdělávání

Milé kolegyně a milý kolego,

to, co právě čtete, je prvním z řady dopisů v láhvi, které budete pravidelně dostávat – jeho obsahem jsou a doufejme, že i budou, nejrůznější aktivity a doporučení, o kterých se domníváme, že by Vám při práci s dětmi mohly pomoci.

První dopis v lahvi se zabývá hlavně strukturou klubových schůzek a prací s dětmi, které se hůře soustřeďují na práci.

Dozvíte se i o tom, co zajímavého dělají v jednotlivých klubech a co by mohlo být inspirací i pro nás ostatní. Tentokrát jen stručně a v náznacích, ale věříme, že se na webu budou brzy objevovat i obsáhlejší popisy Vaší práce.

Obnovíme také naše „lody“ a na závěr doporučíme jeden zajímavý web.

Těšíme se na Vaše připomínky a reakce i dobré zkušenosti z Vaší nesnadné práce.

Za projektový tým

Irena Poláková

Co nám při práci může pomoci?

- A. Dlouhodobé plánování schůzek... čím přibližně se chceme zabývat pár týdnů dopředu.
- B. Formulování cílů – tj. toho, co při klubové schůzce chceme děti naučit, co jim chceme ukázat (např. pověst není cíl, je to téma).
- C. Následné zhodnocení toho, jak klub proběhl, psaní vlastních zamyšlení.
- D. Pravidelné schéma schůzky

Přivést ke čtení děti, které nepocházejí z podnětného prostředí, je velmi těžké.

Ad bod D – Pravidelné schéma schůzky

Pravidelné schéma schůzky může být jedním z pomocníků. Následující body jsou pouze návrhy a nápady, které se osvědčily. Je to jeden z možných způsobů organizace setkání.

Jak je možné začít? :

- Drobnou socializační aktivitou, otázkou, jak se děti měly....

Jak pokračovat?:

- Povídáním o domácí četbě: Rozhovor o knihách, které děti četly doma, prohlížely si je...., zjišťování toho, co se jim líbilo/nelíbilo, i toho, zda budou v četbě pokračovat. Tato chvíle slouží i k vzájemnému doporučení knih.
- Hlavní klubová aktivita: Práce s nějakým textem, např. viz popis lekce Pohádky pro Itamara a Rut. Možnosti jsou samozřejmě nepřeberné.

Jakákoliv čtecí aktivita by ale měla obsahovat:

A. přípravu na četbu, např. formou předvídání z názvu, ilustrace, klíčových slov, či povídání si o otázce, kterou se text zabývá....

B. samotné čtení – různými způsoby, např. chorovým čtením, předčítáním, poslechem CD, čtením s předvídáním.... Několik technik je popsáno v příručce Vzhůru na palubu, výběr zaleží na možnostech textu a na tom, co děti chceme naučit.

C. aktivitu po četbě – shrnutí, např. pokud bylo cílem, že děti mají naučit převyprávět text, tak např. srovnání obrázků podle toho, jak text probíhal...., dramatizace, debata nad tím, co pro děti bylo důležité....

- Prostor pro samostatné čtení – Děti pokračují v knize, kterou četly doma či si půjčí knihu z knihovničky. Mohou dostat i nějakou otázku, na kterou se mohou soustředit, viz popis dílny čtení ve Vzhůru na palubu. Na závěr by měla následovat chvílka povídání si o knize.

Jak skončit?

- Závěreční zhodnocení: Děti si v kruhu řeknou, co je dnes nejvíce bavilo, případně nebavilo, co se jim líbilo.... Pokud je to v klubu zavedeno, vyplní si průkazky.
- Půjčování knih z klubové knihovny

V průběhu klubu je vhodné zařadit nejrůznější hříčky, někdy stačí opravdu kráká zklidňující aktivita.

Inspirace z klubů:

- Drobná socializační aktivita: Na začátku klubu kolegyně vyzvaly děti, aby mrkly ty, kdo se těšily, dvakrát mrkly ty, které jsou unavené, dvakrát mrkly ty, které byly na víkend mimo město.....(aktivitu lze všemožně obměňovat, např. škála: do jednoho kouta jsou ti, kteří dnes zažili něco veselého, do druhého....) Kolín
- Povídání o domácí četbě: – Mluvicí tygr. Mluví jen ten, kdo má mluvicího tygra, děti si tygra předávají. Mluvicí předmět zřejmě nelze udržet při všech aktivitách, ale např. při společném povídání o knize může být nápomocný tomu, aby si děti neskákaly do řeči. Hlavečník
- Práce s textem – Děti (začínající čtenáři) dostanou svou část textu na kartičce, napsanou velkými písmeny. Chlumec nad Cidlinou
- Dílna čtení – Jeden z vedoucích klubu stojí u knihovničky a pomáhá při výběru těm, kteří jsou bezradní, resp. pokud je zřejmé, že nějaké kniha není vhodná, upozorní na to. Kolín
- Zapisování do průkazek – některé kluby mají připravené smajlíky, po každé schůzce si děti nějaký vyberou a nalepí. Někde vedoucí klubu všem téma napíše, děti jen zápis konkretizují, píšou, co se jim líbilo, případně kreslí smajlík. Nalepování a kreslení je velkou pomocí, nicméně by předtím mělo proběhnout ústní zhodnocení klubu.
- Hříčka – Ve chvíli neklidu začala paní učitelka vytleskávat různé rytmy, podupávat, vydávat různé zvuky, a děti to po ní měly opakovat jako ozvěna, tedy ne přímo s ní, ale chvíli po ní. Neklidné děti byly poslány se proběhnout. Kolín

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V našich klubech děje pořád děje něco zajímavého

Inspirace z různých míst a k různým částem klubové práce

(na podrobnější zprávy se můžete těšit, doufejme, příště)

Ze Slaného:

Děti mají své jmenovky „čestný člen čtenářského klubu“ – nechávají si pověšené u vchodu.

Z Hlavečnicka:

Na začátku klubové práci si děti napsaly, o čem chtějí číst, dopisy jim vedoucí klubu uschovaly.

Z Rokycan:

Děti si daly své přání do lahve (někdo tam dal: Těším se, až si přečtu všechny díly Malého poseroutky) – s přáním dětí se bude dále procovat.

Z Mrákova:

Děti si nakreslily piráta, figury, která symbolizuje jejich práci v klubu, figurku mají v klubu umístěnou.

Z Kolína:

Při hlasitém čtení se spolu s dětmi střídají i vedoucí klubu, pomohou tak urychlit četbu a současně dají dětem najevo, že jejich čtení nahlas není kontrolováno.

Z Kouřimi:

Na poslední setkání klubu si děti vyrobí čtenářské deníčky, budou si do nich také zapisovat o prázdninách.

Několik doporučení pro práci s dětmi s poruchami pozornosti

Zbyněk Němec

Máte ve Vašem čtenářském klubu žáka (může to být i žákyně, ale u kluků je to mnohem častější), který neudrží pozornost, nechá se snadno rozptýlit, zapomíná věci, nesoustředí se na práci? A že k tomu také často vykřikuje, ve zvýšené míře se

dožaduje zájmu okolí, má problémy s dodržováním pravidel a je ho všude „plno“? Pak se dost možná¹ jedná o dítě se syndromem ADD (porucha pozornosti) nebo ADHD (porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou).

Ve speciální pedagogice bývají tyto dva syndromy řazeny do kategorie poruch chování, ovšem s tím, že se jedná o poruchy tzv. specifické – to je důležité rozlišovat, protože zatímco ostatní poruchy chování (lži, záškoláctví, agresivní chování, zneužívání návykových látek apod.) jsou podmíněné především sociálně (špatnou výchovou, citovou deprivací dítěte), specifické poruchy chování mají svůj základ v chybné činnosti mozku (poškození mozku dítěte v období těhotenství matky nebo krátce po porodu, genetické vlivy).

Diferenciální diagnostika chování dítěte a odlišení syndromů ADHD a ADD od ostatních poruch chování je důležité hlavně pro Vaši práci s dítětem – jinak se jistě zachováte v případě, že dítěte vyrušuje, protože je vychováváno příliš liberálními rodiči, a jinak přistoupíte k rušivému chování u žáka, u kterého víte, že jde o důsledek poškození centrální nervové soustavy. Zda jde u žáka o specifickou poruchu chování nebo jestli se jedná o „pouhé“ špatné vlivy sociálního prostředí, by Vám měl být schopen sdělit výchovný poradce z Vaší školy.

Níže uvedené zásady platí pro práci s dětmi s ADHD a ADD, velkou část z nich jde ale použít i při práci s žáky s nespécifickými poruchami chování, některá platí dokonce pro všechny děti bez rozdílu:

Stanovte si základní pravidla chování v klubu. Pravidla stanovujte společně s dětmi, např. začněte otázkou „Jak byste chtěli, aby se k vám ostatní chovali?“ a z odpovědí odvoďte pravidla chování. Pravidla by měla být formulována pozitivně (ne „Neskáčeme si do řeči“ ale „Vždy necháme druhého domluvit“). Doporučený počet pravidel je pět, více by si děti obtížně zapamatovaly. Případné závažnější prohřešky proti společným pravidlům řešte s dítětem stranou od ostatních (některým dětem dělá pozornost kolektivu dobře a řešením před ostatními dětmi byste je mohli potěšit a motivovat pro další neplechu).

Nezlobte se na dítě za ty projevy poruchy, které není schopno ovlivnit. Pokud tyto projevy nápadně neruší ostatní děti, nechejte je bez povšimnutí

Pokuste se dítěti věnovat i ve chvílích, kdy zrovna nic nežádoucího neprovádí (jinak by mohlo získat pocit, že zlobení je jedinou cestou k Vaší pozornosti).

---

¹ Ale opravdu jen „dost možná“ – spolehlivou diagnostiku může udělat pouze odborné pracoviště (klinický psycholog, PPP, SPC) nejlépe s pomocí neurologa.

Děti s poruchami pozornosti a hyperaktivitou se často dokážou soustředit jen na jednu věc, zároveň se ale musí soustředit, aby zůstaly v klidu – pokud se soustředí na čtení a přitom se různě vrtí, ošívají, poklepávají nohou, mnou si ruce apod. je to v pořádku, jinak by to nezvládly.

Nepoužívejte slova navíc. Instrukce sděľujte co nejstručněji („Mirku, knížka!“ „Katko, malujeme.“). Pro často opakované instrukce si s dítětem můžete domluvit neverbální signál nebo napsat kartičku, kterou pak namísto stálého opakování dítěti pouze ve vhodný okamžik ukazujete (může obsahovat napsané pravidlo, např. „nevykřikujeme“ nebo „nerušíme ostatní“) – oproti slovní instrukci je takové kartička vhodná tím, že neruší ostatní.

Instrukce opakujte, zdůrazněte nejdůležitější sdělení. Porozumění instrukcím ověřujte nejlépe tak, že dítě požádáte, aby vlastními slovy sdělilo, jak zadání rozumí.

Pokud se jedná o dítě hyperaktivní, umožněte mu pohyb kdykoli, kdy to jen trochu jde: může dojít do regálu pro knihu, může rozdat knihy ostatním dětem, při předčítání se může pohupovat v sedě na balančním míči

Když předčítáte nahlas žákům, pokuste se pro dítě s poruchou pozornosti zajistit zrakovou oporu – ať sedí vedle Vás a má možnost dívat se do knihy, případně mu poskytněte výtisk téže knihy. Cílem není, aby si dítě četlo potichu s Vámi, ale aby mohlo sledovat obrazový doprovod textu.

Některé děti mohou mít při vlastním čtení problém s pohybem očí na stránce (zleva doprava, od shora dolů) – **u těžších případů je potřeba využít tzv. dyslektické okénko** (speciální záložka s vyříznutým kouskem pro čtené slovo), **ve většině případů ale pomůže i obyčejné ukazovátka** nebo záložka s nakreslenou šipkou označující směr čtení.

Starší děti můžete pobízet, aby si dělali stručné poznámky z přečteného textu – mohou jim pomoci při rekonstrukci příběhu a navíc se tím učí rozpoznat, co je v příběhu důležité.

Pro práci s těmito dětmi platí určitě i některé další zásady, které v klubu dodržíte běžně (častěji střídát různorodé aktivity, umožnit dětem často měnit polohu, probíraná témata provazovat s každodenními zkušenostmi dětí apod.).

Pokud byste potřebovali více informací k tématu, napište na nemeczba@gmail.com a domluvíme si osobní setkání. Z početné literatury bych určitě doporučil publikace, ze kterých také čerpám, např. D. Jucovičové a H. Žáčkové *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině* (Praha, Grada Publishing 2010) nebo – obecněji o pravidlech

ve výchově dětí – Respektovat a být respektován od P. Kopřivy a kol. (Kroměříž, Spirála 2008).

Naše lloyd – knihy z klubové knihovničky

Pohádky pro Itamara a Rut.

Knížka, která se může líbit menším i větším dětem...

První pohádka vypráví o Itamarovi, který toužil dostat dopis.

Na začátku práce s pohádkou můžeme požádat děti, aby se zamysleli nad tím, zda už od někoho dostaly dopis, zda dopis napsaly a komu... Můžeme také začít trochu dobrodružně – dětem přijde obálka s dopisem, a tam bude právě uvedená otázka.

Pak dětem můžeme představit název první pohádky a necháme děti předvídat, o čem text může být. Děti se zřejmě budou dohadovat, pomoci jim můžeme i jednou z ilustrací z knihy.

Následně můžeme číst mnoha různými technikami, v závislosti na to, co chceme u dětí rozvíjet, např.:

- A. Rozvíjíme předvídaní – text lze rozdělit na několik částí (čtení se předvídaním je popsáno v příručce Vzhůru na palubu).
- B. Rozvíjíme kladení otázek – v průběhu čtení vyzveme děti, aby např. kladly otázky jednotlivým postavám. Samy nejprve dáme příklad takových otázek. Otázky se pokusíme zodpovědět, můžeme je zapsat. Výše uvedené zadání pomůže i lépe pochopit motivy a jednání jednotlivých postav.

Pohádka je na samostatné čtení relativně dlouhá, můžeme tedy začít předčítat, pak nechat děti číst kousíček jednoho po druhém, zase předčítat, číst chórově....

Na závěr můžeme dětem rozdat obálky a dopisy a nechat je napsat dopis té z postav, která ho něčím zaujala. Mohou jí napsat či nakreslit to, čím je zaujala. Obálka u předškolních dětí můžeme napsat my.

Děti mohou také napsat nebo nakreslit dopis svým rodičům a tam jim napsat, co se jim na příběhu nejvíc líbilo/případně něco osobního... ☺)

Pěkné čtení, psaní... ať poštáci nosí i jiné věci než propagační tiskoviny. Veselá obálka jistě vzbudí jejich zvědavost...

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Webové stránky k inspiraci

Na stránkách české školní inspekce (viz odkaz níže, úplně na konci stránky) najdete zajímavý text o rozvoji čtenářské gramotnosti, je zde popsáno i několik metod, které sice již známe, ale rozhodně neuškodí přečíst si o nich

<http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicka-zprava--Podpora-rozvoje-ctenarske-gramot>

Náš facebookový profil

Čtenářské kluby mají svůj, ne moc aktualizovaný, profil na Facebooku. Pokud na této sociální síti rádi sdílíte své zážitky, prosím, přispěte svými zkušenostmi, dojmy, postřehy do části Čtenářské kluby. Větší část realizačního týmu k Facebooku stále svůj vztah hledá 😊)

